

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2010 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2011

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 september 2010 en proposition om statsbudgeten 2011 (RP 126/2010 rd) till finansutskottet för beredning. Enligt 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har social- och hälsovårdsutskottet beslutat lämna utlåtande om sitt behörighetsområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Raija Koskinen och budgetråd Jouko Narikka, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Mikko Staff, direktör Taru Koivisto, konsultativ tjänsteman

- Arto Salmela, finanssekreterare Taimi Saloheimo och överinspektör Niina Kiviaho, social- och hälsovårdsministeriet
- avdelningschef Erkki Meriläinen, Folkpensionsanstalten
 - planeringschef Tero Meltti, Institutet för hälsa och välfärd
 - social- och hälsovårdsdirektör Jussi Merikalio, Finlands Kommunförbund
 - organisationschef Marja Vuorinen, Centralförbundet för Socialskydd och Hälsa
 - ombudsman Janne Juvakka, Centret för hälsofrämjande rf.

Dessutom har Förbundet för Mödra- och skyddshem lämnat skriftligt yttrande i saken.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde tar upp 11,6 miljarder euro av budgetförslaget för 2011. Det är omkring 23 miljarder euro mer än i den ordinarie budgeten för 2010. Ändringarna beror till största delen på de reformer som ska genomföras enligt SATA-kommitténs förslag och justeringar i behovsprövningen av sociala trygghetsförmåner.

Den kommunala ekonomin ser ut att kunna ta sig ur den ekonomiska lågkonjunkturen utan större blygsyrrer. Staten har genom sina åtgärder stärkt den kommunala ekonomin under lågkonjunkturen. Åtgärderna får effekter (ca 700 miljoner euro) som sträcker sig ända in på nästa år. Statens beslut om åtgärder beräknas sammantaget åderlåta kommunerna finansiellt på 42 miljoner euro. Statens åtgärder får negativa effekter genom att den tillfälliga ökningen i statsandelar slopas och genom att utgifterna för nya uppgif-

ter som i första hand ska förbättra social- och hälsovårdstjänsterna ökar.

Indexhöjningarna ökar statsandelarna till social- och hälsovården med omkring 94 miljoner euro. Statsandelarna för basservicen ökar med omkring 56,6 miljoner euro netto till följd av förändringarna i invånarunderlag, åldersstruktur och andra bestämmande faktorer.

Statsandelarna

Statsandelen för kommunernas basservice föreslås bli höjd med 21,25 miljoner euro helt i enlighet med regeringsprogrammet. Höjningen går bland annat till att genomföra reformerna av hälsovårdslagen och handikappservicelagen, barnrådgivning, skol- och studenthälsovård och bättre hemtjänster för barnfamiljer. De höjda statsandelarna bör nödvändigt också användas till vård för mödrar med missbrukarproblem, anser utskottet. Det behövs också därför att Penningautomatföreningen drar ner på finansieringen av rehabilitering för mödrar med missbrukarproblem. Den föreslagna höjningen av statsandelen anses emellertid otillräcklig, med hänsyn till behoven. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår därför

att finansutskottet föreslår att statsandelen för social- och hälsovården på moment 28.90.30 höjs.

Problemet med att öka de kalkylerade statsandelarna är att kommunerna inte nödvändigtvis disponerar tillskotten enligt de rikstäckande prioriteringarna eller överhuvudtaget för social- och hälsovårdstjänster. För att säkerställa att anslagen disponeras rätt har man antagit kvalitetsrekommendationer och infört mer lagstiftning som binder kommunerna. Utöver förbättrad regelstyrning behövs det mer och närmare samverkan mellan staten och kommunerna.

Läget inom äldreomsorgen strider ställvis fortfarande mot de grundläggande fri- och rättigheterna. För att läget ska kunna rättas till krävs det utöver kvalitetsrekommendationer också klarare regler med hjälp av en lag om äldreomsorg.

Utskottet har bland annat i sitt utlåtande om propositionen om reformen av statsandelssystemet sett det som ett problem att statsandelarna saknar en verklig styrande effekt. Det beror framför allt på att statsandelen beräknas utifrån en barnskyddskoefficient som bygger på antalet omhändertagna och utifrån en sjukfrekvenskoefficient som bygger på graden av arbetsoförmåga (ShUU 17/2009 rd). Utskottet menar vidare att statsandelssystemet behöver ses över för att det ska sporra till att bedriva en kostnadseffektiv verksamhet, bilda större serviceblock och satsa på förebyggande insatser, hälsofrämjande och tidig intervention.

Hur försörjningsproblemen kan åtgärdas

Med lågkonjunkturen och det försämrade sysselsättningsläget har allt fler människor hamnat på gränsen till fattigdom. Det syns i kommunernas ökade utgifter för utkomststöd. De låga primära förmånerna har stärkt beroende av utkomststöd. År 2011 kommer det att genomföras reformer som inverkar på försörjningen och som minskar inkomstskillnaderna och fattigdomsriskerna. För att trygga en skälig nivå på de lägsta pensionerna införs en garantipension som kommer att minska försörjningsproblemen och dessutom binds den lägsta nivån på barnbidraget, hemvårdsstödet, sjuk- och föräldrapenningarna och rehabiliteringspenningen vid index. Indexkopplingen ska under kommande år garantera en adekvat nivå på förmånerna.

Utskottet har i sina tidigare utlåtanden talat för en höjning av arbetsmarknadsstödet och för slopad behovsprövning av makens inkomster, vilket också SATA-kommittén föreslagit. Det upprepar sitt tidigare krav och menar att resurser för reformen bör anvisas när ramarna för statsfinanserna spikas. Behovsprövningen av makens inkomster bör i vilket fall som helst lindras genom en höjning av skyddsdelen för inkomsterna. Inkomstgränserna bör också justeras för föräldrar till hemmaboende unga som får partiellt arbetsmarknadsstöd. På grund av ungdomsarbetslösheten får allt fler unga partiellt arbetsmarknadsstöd och därmed bör reformerna bidra

till att minska de arbetssökandes behov av utkomststöd och deras fattigdomsrisk.

Hälsofrämjande

I budgetpropositionen anvisas 5,2 miljoner euro för hälsofrämjande, för att stödja genomförandet av nationella program för hälsofrämjande. Anslaget är 1,1 miljon euro större än för i år. Resurserna för hälsofrämjande omorganiserades i början av året genom att en del av finansieringen flyttades över till omkostnadsanslagen för Institutet för hälsa och välfärd medan Penningautomatföreningen står för organisationernas andel.

Det är viktigt att anslaget används framför allt till att stödja kommuners och organisationers stora gemensamma projekt och flera aktörers samlade projekt för att förbättra hälsofrämjandets strukturer, metoder, kvalitet och samverkan. Det är positivt för organisationernas verksamhetsvillkor att finansieringen av underhållet av vissa register och beredningen av rekommendationer flyttas från Penningautomatföreningen som finansierar organisationerna till statsbudgeten.

För hälsofrämjandet spelar det en stor roll att förebyggande tjänster och en adekvat finansiering av dem kan tryggas. Hälsofrämjandet ska vägas in på lämpligt sätt också i andra förvaltningsområdets verksamhet och beslutsfattande.

Utskottet ser positivt på de senaste årens höjningar av punktskatten på tobak och alkohol, liksom också på de föreslagna punktskatterna på sötsaker, glass och läskedrycker i budgetpropositionen. För att främja hälsan och minska servicebehovet är det av största vikt att man tar till fiska metoder för att minska konsumtionen av produkter som är skadliga för hälsan. Utskottet noterar att sötsaksskatten till exempel i Danmark är mer än tre gånger större och läskedrycksskatten två gånger större än de skatter som nu föreslås.

Särskilda statsandelar

Den särskilda statsandelen till enheter för hälso- och sjukvård som ersättning för utgifterna för läkar- och tandläkarutbildning höjs med 5 miljo-

ner euro. Inte ens efter höjningen motsvarar ersättningen de verkliga kostnaderna för utbildningen. Den underdimensionerade ersättningen skjuter över kostnaderna för läkarutbildningen på kommunerna. Enligt utskottets uppfattning bör målet vara att ersättningen för kostnaderna för utbildningen av medicine och odontologie studerande och för den vetenskapliga forskningen på universitetsnivå fullt ut ska betalas av statens medel. Anslaget för den särskilda statsandelen i budgetpropositionen för 2011 bör höjas. Vidare bör utbildningen och forskningen finansieras med en större andel av anslagen för undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet föreslår mer anslag på moment 33.60.33 för hälso- och sjukvårdsenheter kostnader för utbildningen av läkare och tandläkare.

Rättsläkarverksamheten

När den rättsmedicinska utredningen av dödsorsak och rättsmedicinen i övrigt samordnades i hela landet kom det fram att den rättsmedicinska myndighetsverksamheten i dagens läge är allvarligt hotad framför allt på grund av pensioneringen bland rättsläkare och det stora antalet rättsmedicinska obduktioner.

Det gäller att se till att rättsmedicinen ordnas på lämpligt sätt inför framtiden, anser utskottet. Det behövs fler specialiseringstjänster för rättsläkare och Institutet för hälsa och välfärd måste tillförsäkras nödvändiga resurser för rättsläkar-examina och allmän administration. Genom att inrätta fler specialiseringstjänster kan man garantera den rättsmedicinska standarden och spara pengar i och med att det betyder mindre övertidarbete för rättsläkarna. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet föreslår att behovet av att utbilda rättsläkare beaktas i ändamålet för anslaget för rättsmedicin (33.02.20) och att mer anslag för finansiering av rättsmedicin anvisas på omkostnadsmoment 33.03.04 för Institutet för hälsa och välfärd.

Besvär över beslut om den sociala tryggheten

Anslagen för besvärsnämnden för social trygghet föreslås inte bli ökade, eftersom de personella resurser som tidigare anvisats för att avveckla anhopningen av besvär förväntas resultera i kortare behandlingstider och antalet besvär inte längre väntas öka. Utskottet inskräper att medborgarnas rättssäkerhet kräver att behandlingstiderna förkortas som planerat. De extra resurser (10 årsverken) som anvisats nämnden för att åtgärda flaskhalsarna upphör i slutet av 2011. Utskottet menar att man ska hålla besvärsnämndens resurssituation under aktiv uppsikt och skyndsamt tillförsäkra nämnden extra resurser om det ser ut att de planerade behandlingstiderna inte nås. Det är fullt möjligt att bland annat garantipensionen och de nya uppgifterna med att verkställa underhållsstödet som flyttats över på Folkpensionsanstalten ökar antalet besvär på ett oförutsett sätt.

Elektroniska klientdatasystem

Social- och hälsovårdens nationella elektroniska klientdatasystem har fördröjts jämfört med vad som var tänkt när lagarna om dem stiftades. Utskottet ser positivt på att det satsas 16,4 miljoner euro på utveckling av klientdatasystemen och att 20 miljoner euro har reserverats för kommunernas gemensamma projekt 2011. Det är viktigt att samarbetet mellan olika aktörer är målinriktat och samordnat för att enhetliga nationella klientdatasystem ska kunna upprättas för social- och hälsovården.

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet anser

att finansutskottet bör beakta det som sagts ovan.

Helsingfors den 12 oktober 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Inkeri Kerola /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Risto Autio /cent
Maria Guzenina-Richardson /sd
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd

Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää,
utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Jag omfattar de synpunkter och krav på ändringar i statsbudgeten för 2011 som social- och hälsovårdsutskottet lägger fram i sitt utlåtande. Dessutom vill jag säga följande.

De social- och hälsovårdspolitiska satsningarna i propositionen är otillräckliga i relation till behovet. I vår skuggbudget föreslår vi kristdemokrater att anslagen justeras för att standarden på hälsovården och äldreomsorgen ska kunna höjas och barnfamiljernas välbefinnande tryggas. Dessutom bör man underlätta för barnfamiljerna genom att lagstifta om ett förvärvsinkomststavig för vårdnadshavare och rätta till den orättvisa beskattningen för närstående vårdare. Behovsprövningen av makens arbetsmarknadsstöd bör också slopas och gränsen för behovsprövning höjas som allra första åtgärd.

Standarden på äldreomsorgen

Läget inom äldreomsorgen strider ställvis fortfarande mot de grundläggande fri- och rättigheterna. Det går inte att nå en tillfredsställande standard utan extra satsningar. I linje med vår skuggbudget föreslår jag 50 miljoner euro till för att höja standarden på äldreomsorgen. Det behövs också 2 miljoner euro för veteran tillägg och rehabilitering av veteraner. För att läget ska kunna rättas till krävs det inte bara kvalitetsrekommendationer utan också klarare regler med hjälp av en lag och en förordning om äldreomsorg.

Standarden på hälso- och sjukvården och skillnaderna i hälsa

Medborgarnas rätt till hälso- och sjukvård bör tillgodoses genom tillräckliga resurser. Bättre hälso- och sjukvårdstjänster ska inte ses som fördelningspolitik utan som en investering i medborgarnas hälsa och arbetsförmåga och därmed också som en satsning på ekonomisk tillväxt.

Smärtpunkterna i den finländska hälso- och sjukvården är de stora skillnaderna i hälsa mellan olika befolkningsgrupper, ojämlik tillgång till tjänster, höga egenavgifter, livsstilssjukdomar, långa köer till service och hälso- och sjukvårdstjänsternas koncentrerings på reparativ specialiserad sjukvård. I Finland har välfärden på det hela taget förbättrats de tio senaste åren, medan inkomstskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper och samtidigt också skillnaderna i hälsa och ojämlikheten har ökat.

Socioekonomisk ställning korrelerar klart med personlig hälsa. Lägre socialgrupper har sämre hälsa, den tidiga dödligheten är större och både funktions- och arbetsförmågan är svagare. Om hela befolkningen hade lika bra funktionsförmåga som högskoleutbildade skulle antalet finländare som behöver hjälp på grund av nedsatt funktionsförmåga halveras. För att de socioekonomiska skillnaderna i hälsa ska kunna minskas måste tjänsterna i högre grad riktas in på de behövande. Det måste adekvata resurser till för att minska skillnaderna i hälsa, för ju längre man väntar, desto svårare och större blir problemen.

I linje med vår skuggbudget föreslår jag 50 miljoner euro till för att höja standarden på hälso- och sjukvårdstjänsterna och för att minska skillnaderna i hälsa. Dessutom behövs det 4 miljoner euro till för psykiatrisk vård av barn och unga. Behoven är ofta akuta, men med dagens resurser kan problemen åtgärdas först när de har tillspetsats.

Det lönar sig för samhället att satsa på att minska användningen av droger och alkohol, för satsningarna återbetalar sig mångdubbelt. Spriten är den vanligaste dödsorsaken bland finländare i arbetsför ålder. Mer än hälften av de förvärvsaktiva männen dricker för mycket med tanke på hälsan. Upp till 64 procent av alla män i åldern 25–34 och nästan en tredjedel av alla kvinnor i samma ålder dricker för mycket. I det åstramade ekonomiska läget sparar kommunerna in på köp av vårdplatser för missbrukare. Det är

ett stort hot mot chanserna att få behandling för missbrukarproblem och bidrar till att förvärra skadorna med missbruk och till utslagning. Särskilt svårt kommer det att vara för mödrar med missbrukarproblem att få avvänjande och rehabiliterande behandling. Med utgångspunkt i vår skuggbudget föreslår jag 1 miljon euro mer i budgeten för rehabilitering på anstalter för missbrukarvård och 800 000 euro för organisationer för kristligt arbete bland missbrukare.

Närståendevårdare

Närståendevård är obestridligen en viktig vårdform som ersätter och kompletterar offentliga tjänster, inte minst slutenvård. Det behövs fler närståendevårdare och stödtjänsterna till dem måste byggas ut. Stödet för närståendevård bör snarast möjligt bli en lagfäst, heltäckande rätt för alla som uppfyller villkoren. En stor del av närståendevårdarna blir i nuläget helt utan stöd eftersom det inte finns pengar för det. Dessutom måste den orättvisa beskattningen av närståendevårdarna rättas till. I linje med vår skuggbudget föreslår jag 40 miljoner euro till i budgeten för att bygga ut närståendevården och stödtjänsterna och 10 miljoner euro till för att åtgärda beskattningen av närståendevårdare.

Barnfamiljer

Efter lågkonjunkturen lever fyra gånger fler barnfamiljer än förr på existensminimum. I Finland finns det omkring 150 000 barn som lever under relativt existensminimum. Mest får familjer med barn under 3 år och ensamförälderfamiljer kämpa med låga inkomster. Den relativa fattigdomen är tre gånger så allmän bland ensamförälderfamiljer än familjer med två föräldrar. Fattiga ensamförsörjarfamiljer omfattar ett mycket stort antal barn, för var femte familj är en ensamförälderfamilj.

Underhållsstödet finns till för att garantera barnets rätt till ett adekvat underhåll när en underhållsskyldig förälder har försummat att betala underhållsbidrag, en underhållsskyldig inte klarar av att betala underhållsbidrag, det inte har kunnat fastställas vem barnets far är eller underhållsstödet har fastställts till ett lägre belopp än

underhållsbidraget. Underhållsstödet till fullt belopp är sedan den 1 januari 2010 139,54 euro per månad och barn. I slutet av 2009 fick 95 900 barn och 65 000 familjer stöd. Merparten av stödtagarna (67 procent) fick underhållsstöd till fullt belopp. En höjning av underhållsstödet till fulla 150 euro innebär ett behövligt extra stöd till ensamförälderfamiljer med små inkomster och en mycket svagt utvecklad ekonomi. Utifrån vår skuggbudget föreslår jag att budgeten ökas med 11,5 miljoner euro för höjning av underhållsstödet.

Nästan alla länder i Europa medger barnfamiljer olika typer av avdrag i beskattningen. Finland hör till de få länder som inte har några skatteavdrag för make eller barn. Hos oss är inkomstbeskattningen för barnfamiljer i internationell jämförelse hårdare och progressionen strängare än för barnlösa. I linje med vår skuggbudget föreslår jag ett förvärvsinkomstavdrag för vårdnadshavare för att hjälpa upp barnfamiljernas ekonomiska situation och 70 miljoner euro för ändamålet i budgeten. Förvärvsinkomstavdraget för vårdnadshavare favoriserar barnfamiljer med låga inkomster, eftersom de får ett särskilt extra avdrag.

Inom barnskyddet har man sett att problemen för barn och familjer blivit allt större och svårare. Enligt experter ingriper man ofta först när det redan är kris i familjerna. Ett bevis på detta är att omhändertagandena blir ständigt fler. Förebyggande arbete bör prioriteras högre inom barnskyddet.

Staten måste se till att de barn och unga som inte får tillräckligt med stöd från sina närmaste får det av samhället. Med utgångspunkt i vår skuggbudget föreslår jag att budgeten ökas med 2 miljoner euro för förebyggande familjearbete och 2 miljoner euro för bättre förmåner för familjevårdare.

Arbetsmarknadsstöd

Arbetsmarknadsstödet finns till för att stödja en arbetslös arbetssökandes placering på arbetsmarknaden ekonomiskt. Stödet som är lika stort som grunddagpenningen för en arbetslös är behovsprövat. Det påverkas av sökandens egna och

av makens inkomster. I praktiken minskar arbetsmarknadsstödet för en barnlös sökande så fort makens inkomster överstiger 1 384 euro i månaden; om maken tjänar mer än 2 414 euro i månaden betalas inget arbetsmarknadsstöd alls. Om paret har barn ligger inkomstgränsen något högre.

SATA-kommittén föreslog i sitt enhälliga slutbetänkande (social- och hälsovårdsministeriets utredningar 2009:62) att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet utifrån makens inkomster ska slopas. Enligt kommittén är det ett konsekvent steg mot individbaserade förmåner och möjliggör en förenkling av systemet med utkomststöd för arbetslösa. Behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet är det enda fallet där en medborgare löper risk för att helt gå miste om social trygghet på grund av makens inkomster.

Jag anser att SATA-kommitténs förslag är värt att ta upp. Ändringen kan bli ett positivt incitament och främjar jämlikhet. Behovsprövningen drabbar oftare kvinnor än män och barnfamiljer oftare än barnlösa. Om man går in för att avskaffa behovsprövningen föreslår jag i linje med vår skuggbudget att inkomstgränsen för behovsprövning av makens inkomster höjs och att budgeten ökas med 10 miljoner euro för ändamålet.

Förslag

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det ovan sagda.

Helsingfors den 12 oktober 2010

Päivi Räsänen /kd

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

1. Sammanfattning av våra förslag

Social- och hälsovårdsutskottet tar i sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2011 förtjänstfullt ställning till en rad viktiga frågor, t.ex. problemen med de kalkylerade statsandelarna till kommunerna och att de ökade statsandelarna inte disponeras enligt de rikstäckande prioriteringarna i kommunerna eller över lag för social- och hälsovårdstjänster och att regeringen föreslår uppenbart otillräckliga höjningar av statsandelarna. Utskottet anser också helt riktigt att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet måste slopas och att det behövs mer särskilda statsandelar. Men de mest centrala problemen, kommunernas ekonomi och statsandelar och de sociala bidragen, ges för lite utrymme.

Mina förslag i fråga om social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel i budgeten är en del av vänsterförbundets riksdagsgrupps skuggbudget för 2011. Där föreslås det

- att kommunernas statsandelar ska höjas betydligt mer än regeringen föreslår för att trygga och förbättra den kommunala social- och hälsovården, för att äldre som fyllt 70 ska ha garanterad rätt till omsorg och för att omsorgsgarantin i likhet med vårdgarantin ska kunna utvidgas till omsorgstjänsterna och ersättningen till närstående-vårdare och deras möjligheter att anställa avbytare vid ständig närståendevård förbättras
- att de grundtrygghetsrelaterade minimibidragen ska samordnas och höjs till 750 euro i månaden. Till de här minimibidragen räknas grunddagpenning enligt utkomstskyddet för arbetslösa och arbetsmarknadsstödet, sjukförsäkringens sjuk-, moderskaps- och föräldradagpenning, specialvårdspenningen, rehabiliteringspenningen och garantipensionen som kompletterar den minsta folkpensionen,

- att utkomststödet grunddel höjs med 100 euro i månaden och
- att barnbidraget i sin helhet ska betraktas som prioriterad inkomst när utkomststödet grunddel räknas ut.

I gruppens skuggbudget föreslås det vidare

- att familjer ska få mer stöd genom höjt barnbidrag och
- att besvärnämnden för social trygghet får mer resurser för att påskynda beslut om besvär som gäller den sociala tryggheten.

Vänsterförbundets riksdagsgrupp har flera år i rad föreslagit att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet ska slopas som ett led i ett batteri åtgärder för att undanröja så kallade fattigdomsfällor och för att de som arbetar ska få en större andel av förvärvsinkomsterna i reda pengar om familjen får minimibidrag. Nu föreslår social- och hälsovårdsutskottet i sitt utlåtande att behovsprövningen ska slopas eller att makens inkomster åtminstone inte ska ha lika stort inflytande som nu.

I vår budgetmotion i budgeten för 2011 upprepar vi att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet ska slopas. Vi föreslår 30 miljoner euro på moment 33.10.51 för att slopa behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet i budgeten.

2. Statsandelarna

Det allmänna ska värna rättvisa i samhället genom att producera skattefinansierade offentliga tjänster. Om de upphandlas på den fria marknaden urholkar det låg- och medelinkomsttagarnas tillgång till dem. Att rika betalar mer skatt än fattiga och intäkterna används för att tillhandahålla förmånlig basservice är det bästa sättet att tillförsäkra alla ett bra och rättvist liv.

Kommunerna spelar en viktig roll i att tillhandahålla offentliga tjänster, eftersom största delen av tjänsterna produceras av dem och de samkommuner som de bildar. För att kommunerna ska ha skäligena möjligheter att klara av den upp-

giften måste de ha de nödvändiga ekonomiska förutsättningarna för det. Så är det inte nu.

Sammantaget ökar indexhöjningarna statsandelarna till social- och hälsovården med omkring 94 miljoner euro. Statsandelarna för bas-servicen ökar med omkring 56,6 miljoner euro netto till följd av förändringarna i invånarunderlag, åldersstruktur och andra avgörande faktorer.

Regeringen föreslår att statsandelen för kostnaderna för den grundläggande försörjningen höjs med 29 miljoner euro jämfört med i år. Tillägget disponeras huvudsakligen för minimiförsörjningen i sista hand, alltså den ökade tillväxten i utgifterna för utkomststöd, eftersom utkomststödet vid rådande höga arbetslöshet för allt fler har blivit den primära inkomstkällan. Orsaken är den att inte heller den nuvarande regeringen i sina budgetpropositioner har föreslagit någon nivåhöjning av minimibidragen enligt utkomststödet för arbetslösa, arbetsmarknadsstödet eller grunddagpenningen enligt utkomststödet för arbetslösa.

Statsandelen för kommunernas grundläggande social- och hälsovårdsservice föreslås bli höjd med 21,25 miljoner euro helt i enlighet med regeringsprogrammet. Den njudda höjningen ska räcka till för många goda ändamål, bland annat till att genomföra reformerna av hälsovårdslagen och handikappservicelagen, barnrådgivning, skol- och studenthälsovård och bättre hemtjänster för barnfamiljer. Social- och hälsovårdsutskottet lyfter helt riktigt fram behovet av mer resurser för vård av mammor med missbrukarproblem, eftersom finansieringen via Penningautomatföreningen kommer att minska. Det är på det hela taget angeläget att dra en tydligare gräns mellan budgetfinansieringen av social- och hälsovården och Penningautomatföreningens bidragsfinansiering.

Finlands kommunförbund uppskattar att kostnadseffekterna enbart av de nya uppgifter som bestämts för kommunerna kommer att vara hela 100 miljoner euro mer än regeringen räknat med.

Utöver de här viktiga projekten är de äldreomsorgstjänster som kommunerna producerar helt otillräckliga. Närståendevårdarnas övermäktiga arbetsbörda måste också åtgärdas. Vän-

sterförbundets riksdagsgrupp har kommit med budgetmotioner om ökade anslag också för de här ändamålen, se närmare längre fram. Likaså har gruppen föreslagit att arvudet till närståendevårdare ska vara skattefritt.

Centralförbundet för Socialskydd och Hälsa bedömde i samband med att undersökningen Socialbarometer 2010 offentliggjordes att en fjärdedel av kommunerna 2010 kommer att se sina möjligheter att trygga socialtjänsterna försämrade och inemot hälften av regionerna sina ekonomiska resurser minska. En tredjedel av kommunerna kommer att ha svårare att trygga den grundläggande hälso- och sjukvården och för hälften av hälsovårdscentralerna kommer de ekonomiska resurserna att krympa.

Enligt Centralförbundets bedömning har nedmonteringen av servicen redan börjat. En fjärdedel av social- och hälsovårdsledningen räknar med nedskärningar i år. Samtidigt har lågkonjunkturen ökat servicebehovet. Centralförbundets bedömning är att det finns risk för att det ska uppstå en ny grupp av marginaliserade, framför allt bland unga. Budskapet i enkätsvaren är klart: Statsandelarna måste höjas temporärt trots att statsskulden fortsatt ökar.

I ett läge där allt fler kommuners ekonomi och alltså kapacitet att tillhandahålla bra social- och hälsovård är allvarligt hotade räcker det statliga stödet till kommunerna inte till. Därför föreslår jag i linje med vänsterförbundets riksdagsgrupps ståndpunkt att finansutskottet ökar statsandelarna till kommunerna för social- och hälsovård.

Jag föreslår 680 miljoner euro till på moment 28.90.30 och av den summan

- 450 miljoner euro till höjda statsandelar till social- och hälsovården,
- 150 miljoner till äldreomsorgsgarantin,
- 30 miljoner euro till bättre närståendevård och
- 50 miljoner euro till bättre assistentservice för gravt handikappade.

3. De minsta bidragen

Som läget ser ut garanterar de minsta bidragen inte ett människovärdigt liv. Dessutom beskat-

tas de minsta bidragen strängare än löneinkomster. Skatten på dem lindras av det kommunala förvärvsinkomstavrdraget och andra avdrag på förvärvsinkomsterna.

Det är helt bakvänt att barnbidraget höjs men att de som har det allra sämst ställt samtidigt går miste om höjningen när utkomststödet minskar. Nu går de familjer och ensamföräldrar som har det allra sämst ställt miste om höjningen av barnbidraget för familjer med fler än två barn, eftersom varje cent i barnbidraget naggar utkomststödet.

För att stödja familjerna med de allra största ekonomiska problemen i deras fostrargärning föreslår vi att barnbidraget i sin helhet ska vara prioriterad inkomst i utkomststödet grunddel. På grund av förslaget stiger utgifterna för utkomststödet 2011 med 35 miljoner euro. Följaktligen föreslås det 35 miljoner euro på moment 33.60.35 för att barnbidragen ska fastställas i budgeten som prioriterad inkomst i utkomststödet.

Vidare föreslås det en nivåhöjning på 100 euro per månad i utkomststödet för att hjälpa upp situationen för de familjer som har det sämst ställt. Det föreslås alltså 100 miljoner euro på moment 33.60.35 för att höja utkomststödet grunddel i budgeten med 100 euro per månad.

Vidare föreslår vår grupp att familjer ska stödjas genom att alla barnbidrag höjs med 15 euro antingen genom lag eller genom ett extra tillägg till barnbidraget. På grund av förslaget stiger utgifterna för barnbidragen 2011 med 165 miljoner euro. Följaktligen föreslås det 15 miljoner euro på moment 33.10.51 för att barnbidragen ska höjas i budgeten med 165 euro per månad.

4. Orsaksbaserad minimitrygghet

4.1. En nivåhöjning av garantipensionen

I sin skuggbudget föreslår vänsterförbundets riksdagsgrupp att garantipensionerna höjs från redan beslutade 685 till 750 euro i månaden från och med den 1 juli 2011.

Förslaget höjer garantipensionen med 65 euro i månaden och betyder att cirka 218 000 nya pen-

sionärer med liten pension omfattas av garantipension utöver de 120 000 pensionärer som enligt lagen om garantipension får pensionen.

Pensionsutgifterna för hela året stiger efter tillägget med ca 216 miljoner euro.

På grund av förslaget stiger utgifterna för garantipensionen 2011 med 108 miljoner euro. Uppskattningen bygger på uppgifter om pensionstagarna 2008 och slutresultatet påverkas också av inflationsjusteringen. Följaktligen föreslås det 108 miljoner euro på moment 33.40.60 för att höja garantipensionerna i budgeten till 750 euro i månaden räknat från den 1 juli 2011.

Nivån på den fulla folkpensionen och garantipensionen är mycket låg med tanke på de stegrade och alltjämt stigande levnadskostnaderna. Indexjusteringarna av pensionstagarnas bostadsbidrag och små pensioner räcker inte till för att täcka höjda hyror och energiräkningar. Egenavgifterna inom hälso- och sjukvården för dem som enbart får folkpension hör till de högsta och läkemedelsersättningarna till de lägsta i Europa.

En absolut fördel med garantipensionsreformen är att garantipensionen bättre tryggar försörjningen i synnerhet för personer som varit sjuka eller funktionshindrade sedan barndomen och därför får folkpension under en lång tid. Garantipensionen höjer också pensionsnivån betydligt för personer som får liten folkpension på grund av att de bott bara en kort tid i Finland.

Nackdelen med propositionen är att en pensionstagare som får en pension på 686 euro i månaden, även om han eller hon får bara en euro mer i pension än garantipensionen, fortfarande kommer att vara en pensionär med låga inkomster, alltså mindre än 1 000 euro i månaden, efter bostadsbidraget för pensionstagare. Ändå kommer pensionstagaren inte att ha någon som helst nytta av den lagfästa garantipensionen. I det här avseendet är gränsen för garantipensionen problematisk och väcker berättigad kritik.

Jag anser att propositionen borde ha utgått från det berättigade kravet att höja pensionen för pensionärer med liten arbetspension. I den form som utskottet godkände förslaget betyder det en hög tröskel för små pensioner som en del av pensionärerna kommer att snubbla på. Dagens folk-

pension med pensionsinkomstavdrag minskar jämnt och lineärt i den takt andra inkomster — främst arbetspensionsinkomster — stiger, ända upp till 1 200 euro. Garantipensionen innebär att det inom inkomstintervallet 686—1 200 euro kommer att finnas en grupp pensionärer som genuint är låginkomsttagare men vars pension inte kommer att stiga alls med garantipensionen. Det finns sammanlagt 554 000 sådana pensionärer som får folkpension och en liten arbetspension men som blir utan garantipension.

I fråga om minimitryggheten föreslår vänsterförbundets riksdagsgrupp att de minsta bidragen enligt utkomstskyddet samordnas och att en socialpolitisk strategi läggs upp för att minska antalet människor som har för små inkomster. När det gäller minimitryggheten föreslår jag att de grundläggande trygghetsförmånerna samordnas och höjs till 750 euro i månaden.

4.2. Vårt förslag till minimidagpenning enligt sjukförsäkringslagen

Vi föreslår att minimidagpenningarna enligt sjukförsäkringslagen, alltså t.ex. sjukdagpenningen, moderskapspenningen, föräldrapenningen, specialvårdspenningen och rehabiliteringspenningen, höjs från 551,04 till 750 euro i månaden, vilket också är vårt förslag till full folkpension för ensamboende räknat från den 1 juli 2011. Dagpenning enligt sjukförsäkringen betalas enligt gällande bestämmelser för ca 25 dagar i månaden. Enligt vårt förslag är den nya nivån på minimidagpenningen beräknad enligt 25 utbetalningsdagar alltså 30 euro per dag i stället för 22,04 euro som nu. Höjningen är därmed 7,96 euro per dag. På grund av förslaget stiger utgifterna för dagpenningar enligt sjukförsäkringen 2011 med 27,8 miljoner euro. I kostnaderna ingår också merkostnader på 5 miljoner euro för ett halvår på grund av den föreslagna barnförhöjningen i minimidagpenningen. Följaktligen föreslås det 27 800 000 euro på moment 33.30.60 för att höja minimidagpenningen enligt sjukförsäkringen i budgeten till 750 euro i månaden räknat från den 1 juli 2011.

4.3. Utkomstskyddet för arbetslösa

4.4.1. Höjning av arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen

Vi föreslår att arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa höjs från 551,04 till 750 euro i månaden räknat från den 1 juli 2011 (34,88 euro/dag, höjning med 9,25 euro/dag), vilket också är vårt förslag till full folkpension för ensamboende räknat från den 1 juli 2011.

På grund av förslaget stiger utgifterna för grunddagpenning enligt utkomstskyddet för arbetslösa 2011 med 244 miljoner euro. Följaktligen föreslår jag 36 600 000 euro på moment 33.20.51 för budgetbaserad höjning av grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa till 750 euro i månaden räknat från den 1 juli 2011 och 207 400 000 euro på moment 33.20.52 för budgetbaserad höjning av arbetsmarknadsstödet till 750 euro i månaden räknat från samma datum.

Enligt vår skuggbudget ska arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa kopplas direkt till folkpensionslagens bestämmelse om full folkpension för ensamboende. Senare ändringar i pensionsnivån ska automatiskt höja arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen enligt utkomstskyddet för arbetslösa.

4.4.2. Slopad behovsprövning av arbetsmarknadsstödet

Behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet föreslås bli slopad eftersom den är en kvarleva från fattigvårdens tid och inte hör hemma i ett system med individuell arbetslöshetsersättning. Reformen innebär att de som får arbetsmarknadsstöd behandlas på samma villkor som de som får inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. Vårt förslag undanröjer kopplingen mellan arbetsmarknadsstödet för arbetslösa och makens inkomster eller stödtagarens egna kapitalinkomster. Därmed blir vi kvitt en av de mekanismer i den orsaksbaserade minimitryggheten som hindrar sysselsättning och bevarar fattigdomsfällan.

På grund av förslaget stiger utgifterna för grunddagpenning enligt utkomstskyddet för arbetslösa och arbetsmarknadsstödet 2011 med 30 miljoner euro. Följaktligen föreslås 30 miljoner euro på moment 33.20.52 för att slopa behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet i budgeten räknat från den 1 januari 2011.

För att underlätta sysselsättningen föreslår vi också att bostadsbidrag och utkomststöd ska vara betydligt mindre beroende av inkomsterna. Lagen om bostadsbidrag föreslås bli ändrad så att alla arbetslösa arbetssökande kan ta emot jobb för mindre än sex månader utan att bostadsbidraget sjunker på grund av inkomsterna. Vidare föreslår vi att de som får utkomststöd ska få tjäna 30 procent av sina förvärvsinkomster och högst 300 euro i månaden (i dagsläget 20 procent respektive 150 euro i månaden) utan att så små förvärvsinkomster ska kunna minska utkomststödet. Vårt förslag är ett försök att undanröja den så kallade byråkratifällan. På grund av förslaget stiger utgifterna för grunddagpenning enligt utkomstskyddet för arbetslösa och arbetsmarknadsstödet 2011 med 20 miljoner euro. Följaktligen föreslår vi 20 miljoner euro på moment 33.10.54 för budgetbaserad förbättring av bostadsbidraget.

Vänsterförbundets mål är att personer med årliga inkomster under 10 000 euro inte ska behöva betala skatt. I den första fasen är det tänkt att beskattningen av små bidrag ska lindras genom att grundavdraget höjs från regeringens förslag om 2 250 till 3 000 euro 2011. På årsnivå kostar reformen totalt 289 miljoner euro.

Genom att samordna grundtryggheten kan vi så småningom införa en basinkomst (medborgarinkomst) när samhället är redo för det.

5. Sociala tjänster och klientens ställning

5.1. Äldrebefolkningen

Regeringen har skrivit in vackra ord om de äldres villkor i sitt program. Men inte heller den här budgeten avsätter tillräckligt med resurser för att omsätta ord i gärning. Vår riksdagsgrupp har föreslagit en lag om äldre tjänster (2006) respektive äldreomsorg (2008) som garanterar alla äldre

en adekvat trygghet. Kostnaderna för staten ligger kring 100–150 miljoner euro. Vår riksdagsgrupp föreslog ett tillägg om 150 miljoner euro 2011 i en särskild budgetmotion.

5.2. Bättre stöd för närståendevård och assistenter för gravt funktionshindrade

Regeringen har glömt bort stödet till närståendevård i budgetpropositionen. För att förbättra det kommer det att behövas minst 120 miljoner euro under regeringsperioden. Regeringen utfäste sig också att stegvis förbättra assistentservicen till funktionshindrade. Det är positivt att regeringen gör en öppning i budgetpropositionen, men pengarna räcker inte till.

5.3. Det brister fortfarande allvarligt i rätts-säkerheten för dem som söker socialbidrag

När människor på rättslig väg söker ändring i ärenden som gäller social trygghet är det fråga om olika slag av kriser och omställningar i deras liv, som sjukdom, arbetsoförmåga och behov av rehabilitering.

År 2006 drev Vanhanens första regering med sin majoritet i riksdagen igenom en lag (om besvärnämnden för social trygghet) för att ändra namnet på prövningsnämnden och lägga ner de regionala socialförsäkringsnämnderna i anknytning till Folkpensionsanstalten. Nämndernas uppgifter övertogs av besvärnämnden för social trygghet (f.d. prövningsnämnden) i Helsingfors. I och med lagen lades de regionala socialförsäkringsnämnder ned som redan i mer än 40 års tid hade verkat i Lahtis, Åbo, Seinäjoki, Kuopio och Uleåborg (ShUB 34/2006 rd—RP 167/2006 rd).

I min reservation 2006 (ShUB 34/2006 rd—Reservation 1) bedömde jag att lagförslaget ytterligare skulle förlänga behandlingstiderna (som redan då var uppe i 1,5 år i Helsingfors) och omöjliggöra lokal kompetens i behandlingen, vilket skulle kunna försämra de sökandes rättssäkerhet och strida mot närhetsprincipen i behandlingen av ärenden. Min bedömning av den kommande utvecklingen visar sig nu vara riktig.

Lagreformen 2008 avsåg att korta ner behandlingstiderna i besvärssärenden från i snitt 13 månader till 6 månader (ShUB 8/2008 rd—RP 58/2008 rd). I värsta fall förlängdes den genomsnittliga behandlingstiden av besvär till 17 månader. Även om behandlingstiden var 2,2 månader kortare än året innan, är 14,8 månader en fullständigt oskäligen tid för att behandla sociala trygghetsförmåner.

I budgetpropositionen för 2011 avdelas 4 475 000 euro för besvärsnämnden för social trygghet. Anslaget är otillräckligt och bör därför höjas vid budgetbehandlingen i riksdagen.

Jag föreslår 405 000 euro till på moment 33.01.03 för besvärsnämndens omkostnader.

Förslag

Jag föreslår

att finansutskottet ökar moment 28.90.30 för statsandelen till social- och hälsovårdens driftskostnader med 680 miljoner euro och

att finansutskottet i övrigt beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors den 12 oktober 2010

Erkki Virtanen /vänst

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

Regeringen försummar den kommunala servicen och urholkar därmed välfärden

Situationen för den kommunala servicen är fortfarande oroväckande. Social- och hälsovårdens utgifter fortsätter att stiga. Kommunerna har påförts nya uppgifter som ökar utgifterna. Det gör också den åldrande befolkningen. Det är ett problem att man hellre prioriterar reparativa åtgärder framför förebyggande insatser och det ställer sig dyrt. Den ökade arbetslösheten har dels minskat kommunernas skatteinkomster, dels ökat behovet av utkomststöd. Tillgången och kvaliteten på dagvård, utbildning, missbrukarvård, hälso- och sjukvård och äldreomsorg måste tryggas i hela landet.

Vi har upprepade gånger krävt att regeringen tar ett kraftfullt grepp om kommunekonomin, bl.a. i samband med att kommunstrukturen och servicen inom hälso- och sjukvården ses över, och att den garanteras en adekvat finansiering. På grund av regeringens försummelser måste kommunerna permittera personal och gallra i sina tjänster. Permitteringarna drabbar till största delen anställda inom social- och hälsovården. Sparåtgärderna har gjort det svårare att tillhandahålla basservice och inverkat på servicens kvalitet. Att man måste pruta på servicen drabbar de medborgare hårdast som redan har det sämst ställt i och med att de är mest beroende av servicen.

Vi socialdemokrater vill ha fungerande och högkvalitativa förebyggande tjänster för barnfamiljer, i äldreomsorgen och hälso- och sjukvården. Kommunerna måste tillförsäkras de nödvändiga resurserna för att klara av sina nya skyldigheter. En reform av handikappservicelagen trädde i kraft hösten 2009 och ska genomföras på bredare front nästa år, författningarna om barnrådgivning och skol- och studenthälsovård ska preciseras, vården av mammor med missbrukarproblem behöver byggas ut och hemservicen till

barnfamiljer förbättras. Det är också tänkt att den länge förberedda hälsovårdslagen ska träda i kraft. För allt detta har regeringen reserverat 21,3 miljoner i höjda statsandelar nästa år. Höjningen är helt otillräcklig med hänsyn till kommunernas behov och de uppgifter kommunerna påförts. Det måste satsas betydligt mer på att upprätthålla och förbättra äldre människors funktionsförmåga. Åldrandet måste vägas in i allt beslutsfattande, i bostadsbyggande, samhällsplanering, fysiska aktiviteter och kulturella tjänster och andra hälsofrämjande tjänster. Kommunerna måste satsa på organisations- och frivilligaktiviteter för äldre. Utöver satsningar på tjänster som upprätthåller funktionsförmågan behövs det extra resurser för hemservice, serviceboende och bättre kvalitet på institutionsvården för äldre.

Om vi inte nu tar tag i bristerna i kvaliteten på omsorgstjänsterna och kräver insatser för att höja kvaliteten, står vi inför en ohållbar situation när det blir aktuellt med tjänster för de stora årskullarna. Därför är det angeläget att höja kvaliteten. För att resurserna verkligen ska disponeras för rätt ändamål behövs det en särskild lag om äldreomsorg.

Utan närståendevården kommer långvarigt sjuka, funktionshindrade och ålderstigna personer inte att få någon vård alls. Närståendevårdarnas arbetsinsats är av samma storleksklass som hela social- och hälsovårdspersonalens insats. Det finns omkring 300 000 närståendevårdare som huvudsakligen bistår sina anhöriga. Praxis för stödet för närståendevård är mycket olika i olika delar av landet, och att man omfattas av närståendevård är ingen garanti för lagfästa lediga dagar eller andra stödtjänster. Närståendevårdarnas och de vårdades hälsa och välfärd måste stödjas genom att garantera dem tillgång till adekvata kommunala tjänster.

Barns och ungas behov av mentalvårdstjänster har ökat, men kommunerna har inte lyckats bygga ut servicen i motsvarighet till behovet. Vi

anser att staten och kommunerna kan spara in på betydligt dyrare reparativa åtgärder genom att anvisa resurser för mentalvårdstjänsterna. Vi måste också sätta stopp för nedkörningen av missbrukartjänsterna. I dagens läge är det mycket svårt för missbrukare att få tillgång till tjänster, rehabilitering och långa rehabiliteringsperioder.

För att råda bot på de här missförhållandena behövs det 190 miljoner euro till i statsandelar till social- och hälsovården. Tillägget ska användas för att anställa mer personal för social- och hälsovården.

Det behövs här och nu tillräckliga resurser för den basservice som kommunerna har ansvar för. Kommunerna måste få mer statsandelar.

Verksamheten på mödrahem och öppenvårdsenheter specialiserade på behandling av missbrukarproblem har utvecklats med hjälp av stöd från Penningautomatföreningen. Det var meningen att staten skulle ta över ansvaret för finansieringen av rehabiliteringen av mammor med missbrukarproblem i slutet av det här året. Men så blev det inte. I nästa års budget ska pengar för rehabilitering av mammor med missbrukarproblem ingå i de allmänna statsandelarna till kommunerna. Behoven i kommunerna är så stora att det inte finns några garantier för att kommunerna använder pengar från den allmänna statsandelen för vård av mammor med missbrukarproblem. Därför måste ett anslag på 3,5 miljoner euro för ändamålet tas upp via projektfinansieringen inom social- och hälsovård på moment 33.60.31.

Kommunerna ska fokusera på att hindra att unga marginaliseras

Det måste effektiva åtgärder till för att hindra att unga marginaliseras och mot strukturell arbetslöshet. Vi ser gärna att 60 miljoner euro i statsandelar öronmärks för direkt sysselsättning i kommunerna. Kommunerna och arbets- och näringsbyråerna bör höja kvaliteten på sin gemensamma rehabiliterande arbetsverksamhet med utgångspunkt i klienternas behov. Det behövs också uppsökande arbete i kommunerna för att aktivera unga som löper risk att marginaliseras

och för att skapa kontakter mellan dem och lokala företag eller läroanstalter. Vi måste göra mera för att sysselsätta arbetslösa i kommuner och samkommuner.

Lagen om utkomststöd föreslås bli ändrad så att om en person under 25 år tackar nej till utbildning kan utkomststödet grunddel sänkas. I samma veva ska 2 miljoner euro i utgifter för utkomststöd dras av från statsandelarna. Trots att insatserna för att aktivera unga i sig är lovvärda är det svårt att bedöma om utgifterna minskar för att utkomststödet minskar och därför bör det inte skäras på detta sätt i utgifterna för utkomststöd.

Vi socialdemokrater kräver konkreta förbättringar i låginkomsttagarnas försörjning

Att de minsta bidragen binds vid index eller att en garantipension införs betyder inte någon konkret förbättring i låginkomsttagarnas villkor, eftersom skatter och klientavgifter stiger och inget görs åt eftersläpningen i den sociala tryggheten, som arbetsmarknadsstödet och bostadsbidraget, eller de så kallade avgiftstaken inom hälso- och sjukvården. På grund av att grunddagpenningen och bostadsbidraget för arbetslösa släpar efter måste man i många fall hjälpa upp deras försörjning med utkomststöd. De primära bidragen måste höjas för att minska beroendet av utkomststöd.

Arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen enligt utkomststödet för arbetslösa måste höjas med två euro per dag. Det betyder samtidigt att nivån på den inkomstrelaterade tryggheten stiger. Men i kombination med det höjda allmänna bostadsbidraget och grundavdraget vid kommunalbeskattningen betyder det en mycket större förbättring bl.a. i de arbetslösas försörjning.

Behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet är grym som en giljotin och äventyrar försörjningen för långa tider. Arbetsmarknadsstödet för ett barnlöst par börjar minska om makens löneinkomster är 1 384 euro eller mer i månaden. Det blir inget arbetsmarknadsstöd alls om makens inkomster är 2 461 euro eller mer. Behovsprövningen är inte bara ett försörjningsproblem utan också ett jämställdhetsproblem: de som får arbetsmarknadsstöd är mestadels män, men på

grund av behovsprövningen är merparten av dem som får sänkt arbetsmarknadsstöd kvinnor. Behovsprövningen drabbar också myndiga barn som bor hemma hos föräldrarna men som inte uppfyller arbetsvillkoret. När föräldrarnas inkomster går över 1 781 euro i månaden minskar stödet, och när inkomsterna går över 2 331 euro i månaden minskas stödet med 50 procent. För mindre fattigdom och mer rättvisa föreslår vi socialdemokrater att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet slopas.

Utkomstskyddet för arbetslösa behöver vidareutvecklas och höjas på ett sådant sätt som radikalt minskar beroendet av utkomststöd. Samtidigt behövs det tillräckligt starka incitament att arbeta och effektiva arbetskraftstjänster.

Det allmänna bostadsbidraget måste höjas genom högre gränser för de utgifter som ligger till grund för bidraget och de inkomster som ska vägas in och lindrigare begränsningar för bostadsarean. Högre inkomster ska tillåtas som villkor för bostadsbidrag. Nu minskar bostadsbidraget redan med inkomster av samma storlek som utkomststödet. Om till exempel makarnas sammanräknade bruttoinkomster ligger kring 3 000 euro, får de inget bostadsbidrag alls. Bidragsgrunderna inte minst i fråga om barnfamiljer bör justeras genom att inkomster som berättigar till det högsta bidraget höjs till samma nivå som utkomststödet grunddel och bostadsutgifternas egenandel (20 procent med 80 procents bidrag) tillsammans.

Bostadsbidraget för pensionstagare måste förbättras för att de ska kunna kompenseras bl.a. för stegrade boendekostnader. Vi föreslår att bostadsbidraget för pensionstagare höjs från nuvarande 85 till 95 procent av de årliga boendeutgifter som enligt lagen om bostadsbidrag ska beaktas och att de högsta boendekostnaderna som godkänns för bostadsbidrag för pensionstagare höjs med 10 procent. Höjningen kommer till den årliga justeringen (se LM 120/2008 rd).

Utkomststödet till barnfamiljer måste höjas. Familjer som får utkomststöd har ingen nytta av att barnbidraget binds vid index o.likn. Därför föreslår vi en höjning av utkomststödet grunddel för barn med 30 euro i månaden.

Det allmänna bostadsbidraget måste förbättras med tanke på barnfamiljer och förvärvsarbetande låginkomsttagare. Bostadsbidraget är ett effektivt sätt att hjälpa upp försörjningen framför allt för förvärvsarbetande låginkomsttagare i städerna, där bidraget är kopplat till boendekostnaderna som är höga i städer. I dagens läge minskar bostadsbidraget redan med inkomster av samma storlek som utkomststödet. Om till exempel makarnas sammanräknade bruttoinkomster ligger kring 3 000 euro, får de inget bostadsbidrag alls. En betydande del av dem som får bostadsbidrag kompletterar bidraget med utkomststöd. Det betyder att förbättringen minskar utgifterna för utkomststödet.

Rättssäkerheten måste garanteras vid besvär över beslut om den sociala tryggheten

Behandlingstiderna vid besvärsnämnden för social trygghet strider fortfarande mot de grundläggande fri- och rättigheterna. Justitiekanslersadjointen har upprepade gånger påtalat behandlingstiderna. Regeringen uppger att den tänker åtgärda behandlingstiderna vid besvärsnämnden. För det ändamålet måste nämnden tillförsäkras adekvata anslag. Det behövs 600 000 euro till i anslag och det måste läggas på nämndens omkostnadsanslag.

Veteraners och invaliders rehabiliteringsbehov måste tillgodoses

Medelåldern bland frontveteranerna var 87 år i slutet av 2009. Tanken bakom veteranrehabiliteringen är att hjälpa dem att klara sig själva och ge ålderstigna veteraner och deras makor en bättre chans att bo kvar hemma så länge som möjligt. Anslaget för rehabilitering måste höjas mer än regeringen föreslår.

Alla krigsinvalids har redan nått en hög ålder och deras men och besvär kan vara mycket varierande. Det finns ett stort behov av att luckra upp gränserna för graden av skada i militärskadelagen. Vi föreslår sänkta gränser för graden av krigsinvalids skador i öppenvården. Gränserna bör avskaffas helt i fortsättningen.

Lättnader för kroniker genom sammanslagning av avgiftstaken inom hälso- och sjukvården

Regeringen har ännu inte sänkt avgiftstaken inom hälso- och sjukvården trots att det skulle underlätta mycket för sjukliga låginkomsttagare. Klientavgifterna steg igen i slutet av augusti. Det betyder att många låginkomsttagare går miste om höjningarna av vissa av de minsta bidragen. Det behövs pengar för att slå ihop avgiftstaken.

Punktskatterna måste höjas mer

I början av 2011 höjs punktskatten på sötsaker, glass och läskedrycker, vilket måste ses som mycket positivt för hälsofrämjandet. Under de senaste decennierna har konsumtionen av de här produkterna ökat avsevärt och det reella priset gått ner. Portionerna har också blivit allt större. Vår matkultur har blivit en plockmatskultur där sötade mellanmål får ersätta riktiga måltider. Skattebesluten spelar en roll bl.a. för fetma bland barn och unga och i kampen mot tandsjukdomar. Men de föreslagna skatterna är nog fortfarande mycket låga, om de ska få några hälsoeffekter. Till exempel i Danmark är sötsaksskatten mer än tre gånger högre (2,39 euro per kilo mot 0,75 euro per kilo i regeringens proposition) och läskedrycksskatten två gånger högre (15 cent per liter mot 7,5 cent per liter i propositionen). Vi har anledning att höja sötsaksskatten mer än regeringen föreslår. Tobaks- och alkoholskatten behöver också höjas.

Mer pengar till rättsmedicin

När länsstyrelserna drogs in flyttades rättsmedicin över till Institutet för hälsa och välfärd i början av 2010. Under årets lopp har man fått syn på de problem som började med att social-

och hälsovårdsstyrelsen lades ner och som beror på att rättsmedicinen är bristfälligt samordnad. Då det begav sig inrättades det inte tillräckligt många nya tjänster vid länsstyrelserna, inte ens nödvändiga specialiseringstjänster inom rättsmedicin för att kompensera pensionsavgången bland de nuvarande rättsläkarna. Det finns för tillfället 27 rättsläkare i förvärvsaktiv ålder i Finland. Finansieringen av rättsmedicinsk specialiseringsutbildning måste vara ordnad i början av året. Det behövs extra pengar för fyra nya specialiseringstjänster. Från och med 2012 behövs det årligen två nya tjänster till.

Ett system för elektroniskt informationsutbyte måste byggas upp för att stödja EU-lagstiftningen om social trygghet

Fram till den 1 maj 2012 ska ett system för elektroniskt informationsutbyte vara på plats för att unionens lagstiftning om social trygghet ska kunna tillämpas. Med samordnade informationssystem och elektroniska handlingar blir informationsutbytet mellan medlemsstaterna effektivare och medborgarnas rättigheter lättare att tillgodose. Folkpensionsanstalten kommer att vara kontaktpunkten i Finland. EU-kommissionen anvisar resurser för den internationella biten. Varje medlemsstat svarar för sin nationella bit av systemet. I budgetpropositionen för 2011 anvisas 2,5 miljoner euro för att bygga upp kontaktpunkten i Finland. Summan är fördelad över 2010—2012. Anslaget räcker inte till; byggkostnaderna uppskattas till 5 miljoner euro.

Förslag

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det ovan sagda.

Helsingfors den 12 oktober 2010

Anneli Kiljunen /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd
Satu Taiveaho /sd